

T: Demokracja szlachecka w Rzeczypospolitej

Demokracja szlachecka – ustrój polityczny Królestwa Polskiego, który wykształcił się na przełomie XV i XVI w., który charakteryzował się ograniczeniem praw króla na rzecz stanu szlacheckiego. Szlachta podejmowała najważniejsze decyzje w państwie i tylko ona miała prawo pełnić urzędy

1. Zdobyte szlachty na podstawie przywilejów

2. Sejmiki ziemskie

a) w XV w. wykształciły się **sejmiki ziemskie** – **zjazd szlachty z danej ziemi**. Szlachta biorąca udział w sejmikach uzyskiwała znaczną władzę polityczną, a sejmiki stały się konkurencją dla rady królewskiej

b) rodzaje sejmików ziemskich w XVI w.

- poselski – wybierał posłów na sejm walny
- relacyjny – wysłuchiwał relacji z obrad sejmiku i zapoznawał się z konstytucją
- deputacki – wybierał deputatów do Trybunału Koronnego i Litewskiego (od 1573)
- gospodarczy – decydował o polityce gospodarczej danej ziemi

3. Sejm walny i jego organizacja

a) pierwszy dwuizbowy sejm walny zwołał Jan Olbracht w 1493 r.

b) organizacja sejmiku walnego

SEJM WALNY – trzy stany sejmujące (trzy „izby”)		
KRÓL	SENAT	IZBA POSELSKA
	Zasiadali w nim senatorowie najważniejsi dostojnicy państwowi, którzy pełnili swe funkcje dożywotnio. Obradom senatu przewodził król.	Zasiadali w nim posłowie wybierani przez sejmiki ziemskie. Izbie poselskiej przewodził marszałek.
Uprawnienia: <ul style="list-style-type: none">▪ decydował o czasie i miejscu sejmiku▪ posiadał inicjatywę ustawodawczą – informował szlachtę o programie obrad sejmiku▪ ogłaszał konstytucję, która zawierała uchwały sejmiku	Uprawnienia sejmiku walnego <ul style="list-style-type: none">▪ stanowił prawo▪ decydował o podatkach▪ wyrażał zgodę na wojnę i pokój▪ decydował o zwołaniu pospolitego ruszenia▪ podejmował decydujące postanowienia wytyczające kierunek polskiej polityki zagranicznej▪ kontrolował działalność ministrów i króla▪ miał wyłączne prawo nadawania szlachectwa	
Zasady: <ul style="list-style-type: none">▪ izby obradowały oddzielnie▪ decyzje na sejmie zapadały jednomyślnie. Zgodnie z zasadą liberum veto nawet 1 głos sprzeciwu mógł doprowadzić do zerwania sejmiku▪ sejm był zwoływany co 2 lata na 6 tygodni, a wszystkie podjęte uchwały były spisane w konstytucji.		

c) rodzaje sejmów walnych od 1573 r.

- sejm zwyczajny – obradował co 2 lata
- sejm nadzwyczajny – obradował w przypadkach szczególnych. Trwał dwa tygodnie.
- sejmy w okresie bezkrólewia: konwokacyjny, elekcyjny i koronacyjny.

4. Ruch egzekucyjny szlachty

a) za panowania Zygmunta I Starego i Zygmunta II Augusta powstał ruch średniej szlachty, którego celem było ograniczenie roli magnaterii. Jego postulaty to:

- **egzekucja dóbr** – zwrot nieprawnie dzierżawionych królewskich ziem przez magnaterię królowi
- nie łączenie urzędów w jednym ręku
- ściślejsza unia z Litwą
- obłożenie duchowieństwa podatkami
- utworzenie wojsk zaciężnych